

פגישה עם קאלינין

Category: דברים, עקב

אביו של הרבי, רבי לוי יצחק שניאורסון, כיהן כרב בימי עליית הקומוניזם ופעל במסירות נפש לקיום החיים היהודיים בכל רחבי רוסיה. אלו פעולות מסוג 'עקב', שאין בהם תענוג וסיפוק רוחני, אולם הן מבטאות את מהותו האמיתי של יהודי.

אתגרים מסוג אחר

'מנדי ומושקי' אלו שמות שקיימים בכל בית חב"די. השם לוי יצחק גם הוא נשמע כמעט בכל משפחה חב"דית, משום שזה שמו של אביו של הרבי, רבי לוי יצחק שניאורסאהן נבג"מ זי"ע, שהשבת כ' מנחם אב אנו מציינים שמונים שנה לפטירתו.

אביו של הרבי היה גאון אדיר בתורה וביחד עם זה גם מקובל גדול. בשנת 1908 בגיל 31 הוא התמנה לרב העיר יקטרינוסלב, העיר הרביעית בגודלה באוקראינה שהייתה בה קהילה יהודית תוססת עם יהודים מכל החוגים, דתיים, ציונים, בונדיסטים וכו'.

בשנת 1920 התחוללה ברוסיה המהפכה הבולשביקית. אחד הדברים שהקומוניסטים עשו היה מלחמה כנגד כל הדתות, אבל נגד הדת היהודית המלחמה הייתה ביתר שאת. כך שתפקידו של רב ברוסיה הקומוניסטית הלך ונעשה קשה מיום ליום. אבל רבי לוי יצחק נ"ע לא נכנע, אלא אדרבא הוא עשה כל מה שאפשר כדי לשמר ולחזק את היהדות בעיר ובכל המדינה.

היות ואנו עומדים ארבעים יום לפני ראש השנה אני רוצה לחלוק אתכם סיפור קטן על האתגרים שעמדו בחגים בפני היהודים בברית המועצות לשעבר באותם שנים.

לפי האידיאולוגיה הקומוניסטית כל אדם חייב לעבוד, להיות יצרני ופרודוקטיבי, אחרת הוא 'פריזיט' שלא ראוי אפילו למנת לחם. בשנת 1935 ביקטרינוסלב נשאר רק שני בתי כנסת, זאת מפני שהקומוניסטים דאגו לסגור את כל שאר בתי הכנסת. הסיבה שלבית הכנסת שבמרכז העיר הייתה זכות קיום היא בגלל שהוא היה שייך למעמד הפועלים. הגבאי היה חייט, הגזבר-סנדלר, ורוב המתפללים היו בעלי מקצועות.

בחגים של אותה שנה רבי לוי יצחק התפלל באותו בית הכנסת. כידוע שבימים הנוראים גם יהודים שלא באים כל השנה לבית הכנסת רוצים להשתתף בתפילות, אבל החוק ברוסיה היה שכל עובד חייב להופיע לעבודה בכל יום עבודה, ואם לא הוא עלול לאבד את מקום עבודתו, על אחת כמה וכמה אם יתברר שהוא הלך לבית הכנסת כדי לחוג את ראש השנה או יום כיפור, במקרה כזה הוא עוד יכול לקבל גם עונש על כך.

עבור אותם יהודים רבי לוי יצחק נ"ע אירגן בראש השנה 'מניין ראשון', כאשר התפילה במניין הזה הסתיימה בשעה שמונה בבוקר ומבית הכנסת יצאו המתפללים למקום עבודתם. המניין הזה התקיים גם ביום כיפור, אלא שביום הכיפורים לא שבו המתפללים מעבודתם לבתיהם, אלא חזרו לבית הכנסת לתפילת נעילה. בתפילת נעילה בית הכנסת היה מלא מפה לפה, וגם ברחוב התגודדו אנשים רבים. אמו של הרבי, הרבנית חנה ע"ה מספרת בזכרונותיה שכולם היו יגעים, פשוט פיזית, מהצרות ומההליכה הרגלית למרחקים גדולים מאוד. נוסף על כך היה מצב רוחם מר מאוד בשל הידיעה שהם נאלצים לעבוד ביום שכזה. לא ניתן לתאר את שברון הלב בתפילות אלה.

כשרבי לוי יצחק היה משוחח על נושא זה, הוא היה בוכה כשדמעות שליש ניגרות מעיניו. הוא היה אומר במין שמחה כזו: "אח, זוהי מהותם של יהודים". (מזיכרונות הרבנית חנה, חוברת כ"ו)

מצות כשרות לכל יהודי רוסי

העיר יקטרינוסלב באותם שנים הייתה ספקית חיטה לחלקים גדולים ברוסיה. לפני פסח יהודים מכל רחבי ברית המועצות היו מגיעים לשם לקנות חיטה, והיות שזה היה עבור מצות לפסח אנשים רצו שהרב יעניק הכשר שהחיטה כשרה לפסח.

נציגי הממשלה שהיו אחראים על החיטה בעיר פנו לרבי לוי יצחק נ"ע שייתן הכשר על החיטה, והוא אמר שהוא מוכן לקבל על עצמו את המשימה בשמחה גדולה בתנאי שהוא יעמיד משגיחים מטעמו שישגיחו שהחיטה לא באה במגע עם מים, ושמים אינם מעורבים בתהליך הטחינה, למרות שטחינה שנעשית ללא מים התוצרת קטנה יותר והתהליך מורכב יותר ויקר יותר. הרשויות טענו כלפיו שהוא מחבל בכלכלה הרוסית ושהוא שואף לגרום בכוונה תחילה להפסדים כספיים לממשלה ולהכריח אותה להשקיע אלפי רובלים למען הכשרות, אך רבי לוי יצחק ענה להם שלפי החוקה הרוסית ולפי מצפוננו האישי הוא חייב לוודא שהחיטה תהיה כשרה, ואיש לא יכריח אותו לכתוב בניגוד למצפוננו דבר בלתי נכון לחלוטין.

הם הציעו לו שיסע למוסקבה ויפגש עם הנשיא מיכאל קאלינין שהיה נשיא ברית המועצות באותם ימים ויסביר לו את הדבר ישירות, שלמרות העובדה שהטחינה שתחת שליטת הממשלה תעלה מאות אלפי רובלים יותר, אי אפשר להכריח יהודי לאכול מצה שאינה כשרה, וגם אם השלטונות יעמדו על כך הוא לא יתפתה להכריז שהקמח כשר כשהוא יודע שזה לא נכון.

הוא נסע למוסקבה והצליח להיפגש עם הנשיא קאלינין, והשמיע את טענותיו. הנשיא נתן הוראה שלכל מקום שהרב שניאורסאהן ישלח את נציגיו כדי להשגיח על כשרות הקמח יש לסייע להם ולמלא את ההוראות שלהם, גם אם זה יגרום להוצאות גדולות. ואכן באותה שנה בכל רחבי אוקראינה הממשלה הקומוניסטית סיפקה קמח כשר לפסח לכל יהודי שרצה (משיחת ח' ניסן תשמ"ג, וידאו על רבי לוי יצחק ע"י חברת JEM, תולדות לוי יצחק ח"א עמ' 181).

בזמן שכל אדם קיבל שלושים גרם של לחם שחור ליום, הממשלה סיפקה קמח לבן למצות לפסח. ההצלחה הזאת לספק מצה כשרה לפסח לאלפי יהודים גרמה לרבי לוי יצחק "תענוג רוחני אמיתי".

אבל אז חמישה ימים לפני פסח ביום ט' בניסן תרצ"ט הגיעו לביתו סוכני קג"ב ועצרו אותו. למזלו הם הרשו לו לקחת איתו שני קילוגרמים של מצות ואיתם הוא שרד את חג הפסח בבית הסוהר.

באחת החקירות שאל אותו החוקר איך זה שאתה הצלחת בשנה שיש מחסור חמור בקמח ובמזון בכלל להוציא אל הפועל כזה פרויקט בהיקף כה רחב, ועוד על צורכי דת. על כך הוא השיב שכשהוא ביקר אצל נשיא ברית המועצות מר קאלינין הוא שיחד אותו ולכן הוא העניק לו רישיון לכך. החוקר שוב לא חזר לנושא הזה.

כן, אני מאמין!

היה עוד אירוע שגרם לו למאסר. לפני חג הפסח באותה שנה התקיים מפקד אוכלוסין ובין כל השאלות שעליהם נדרשו הנפקדים לענות הייתה השאלה "האם אתה מאמין". היו יהודים שחששו לענות שהם מאמינים, שמא הם יאבדו את מקום עבודתם. רבי לוי יצחק עלה בשבת על הבימה בבית הכנסת בשעה שנכח בה קהל גדול והכריז שתשובה שלילית על שאלה זו היא בגדר של כפירה ממש, ואסור ליהודי לעשות זאת.

לדברים אלו הייתה השפעה כה רבה עד שיהודי אחד שעבד במוסד ממשלתי בעבודה שהייתה נחוצה לו לפרנסתו, ואשתו כתבה בשמו שהוא אינו מאמין, פנה אל המשרד שריכז את כל הנתונים והורה לתקן את הטופס שלו ולכתוב שהתשובה הקודמת לא הייתה נכונה ושהוא אכן מאמין!

באחת מהחקירות שאלו את רבי לוי יצחק על כך היתכן שהוא עודד אנשים לכתוב בעד אמונה. הוא ענה שהיות שהשלטון הסובייטי מקפיד שהכל יתנהל על פי מידת האמת, והרי ייתכן מצב שיהודי שהוא אכן מאמין יכחיש את אמונתו ויענה תשובה שאינה אמיתית מחשש שהדבר יפגע בפרנסתו, לכן הוא ראה צורך להבטיח שהציבור לא ירמה את מפקד האוכלוסין באמצעות תשובה כוזבת (זכרונות הרבנית חנה חוברות א' וב').

יהודים של 'עקב'

שמה של פרשת השבוע הוא 'עקב'. הפירוש הפשוט של המילה 'עקב' הוא 'בגלל'. משה רבנו אומר לעם ישראל שבגלל שהם ישמרו את המצות הקב"ה ישפיע עליהם ברכות מרובות, ילדים, פרנסה וכו'.

אך למילה "עקב" יש משמעות נוספת. ה'עקב' של הרגל. חסידות מסבירה שהעקב של הרגל

בניגוד לראש וללב מסמל עבודת ה' שמיוסדת על קבלת עול, ולא על הבנה שכלית או על הזדהות רגשית (לקו"ש חלק ל"ד עמ' 254). ישנם כאלו שמקיימים את המצות שהם מבינים, כיבוד הורים למשל, זה דבר שכולם מסכימים איתו וזה דבר שהשכל מחייב, גם לאכול מצה בפסח זוהי מצוה שרוב היהודים מזדהים איתה הזדהות רגשית, ושמחים לקיים אותה.

אבל כשמגיע למצוה שלא מבינים אותה בשכל, ואין איתה הזדהות רגשית, אז הרבה יותר קשה לאדם לקיים מצוה כזאת. לצום ביום כיפור של שנת 1936 בברית המועצות כשהממשלה לחמה בשצף קצף בכל דבר יהודי, ומכריחים את כולם להופיע במקום העבודה ביום כיפור ועל אף כל זאת יהודי בוחר לקום מוקדם בבוקר להתפלל לפני העבודה ולצעוד רגלית תוך כדי הצום כמה קילומטרים למקום עבודתו, ואז לחזור חזרה לתפילת נעילה, זוהי מצווה שקוימה עם העקב של הרגל, זוהי מצוה שהיא כל כולה קבלת עול טהורה.

כמו שחייל מקיים את הפקודות של הצבא בין אם הוא מבין אותם או לא, כך כשיהודי מקיים מצוה שאפילו את הסיפוק שהוא קיים את יום הכיפורים כהלכתו גם את זה אין לו, והוא בכל זאת מוסר את נפשו על כך, או אז הוא נהיה חייל אמיתי בצבאות ה'.